

Spis treści

Wykaz skrótów	15
-------------------------	----

Część pierwsza CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE JAKO METODA REALIZACJI IDEI ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	19
---	-----------

1. Klasyczne metody realizacji idei zabezpieczenia społecznego.	19
2. Ogólna charakterystyka systemu ubezpieczenia społecznego w Polsce	22
3. Ubezpieczenie społeczne a ubezpieczenie zdrowotne	25
4. Ubezpieczenie społeczne a ubezpieczenie gospodarcze	26

Rozdział II. FINANSOWANIE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	29
--	-----------

1. Finansowanie świadczeń w latach 1945–1998	29
2. Finansowanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego po reformie z 1999 roku. . .	30
2.1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych.	30
2.2. Otwarte fundusze emerytalne.	31
3. Repartycyjna i kapitałowa metoda finansowania świadczeń	32

Rozdział III. SKŁADKA NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE	35
---	-----------

1. Istota i konstrukcja składki.	35
2. Podział składki	36
3. Podstawa wymiaru składek	38
4. Zasady opłacania składek	39
5. Mechanizmy prawne ułatwiające zapłatę składki.	41
6. Skutki nieterminowego opłacania składek.	42
6.1. Odsetki za zwłokę.	42
6.2. Dodatkowa opłata	42
6.3. Odpowiedzialność karna płatnika składek.	43
7. Konta indywidualne ubezpieczonych i płatników.	44

Rozdział IV. OBOWIĄZEK UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	45
1. Ustawowe tytuły obowiązku ubezpieczenia społecznego	45
1.1. Pozostawanie w stosunku pracy.	46
1.2. Wykonywanie pracy nakładczej.	49
1.3. Członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej i spółdzielni kółek rolniczych	50
1.4. Wykonywanie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia	50
1.5. Prowadzenie pozarolniczej działalności	51
1.6. Współpraca przy wykonywaniu umowy agencyjnej, zlecenia lub pozarolniczej działalności	54
1.7. Pozostawanie w Służbie Celnej	55
1.8. Wykonywanie mandatu posła lub senatora	55
1.9. Pobieranie stypendium.	56
1.10. Pobieranie świadczeń z funduszy publicznych	57
1.11. Wykonywanie pracy na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania	58
1.12. Tytuły niezwiązane z osiąganiem przychodu	59
1.13. Odbywanie zastępczej służby wojskowej.	61
2. Zakres obowiązku ubezpieczenia społecznego	61
3. Obowiązek ubezpieczenia społecznego emerytów i rencistów	65
4. Zbieg obowiązku ubezpieczenia.	67
4.1. Zbieg tytułów w zakresie ubezpieczenia powszechnego	67
4.2. Zbieg obowiązku ubezpieczenia powszechnego z obowiązkiem ubezpieczenia rolniczego	69
4.3. Zbieg obowiązku ubezpieczenia społecznego i podlegania zaopatrzeniu społecznemu.	70
5. Dobrowolne przystąpienie do ubezpieczenia	71
5.1. Konstrukcja dobrowolnego ubezpieczenia społecznego	71
5.2. Dobrowolne ubezpieczenie emerytalne i rentowe	72
5.3. Dobrowolna kontynuacja ubezpieczenia.	73
5.4. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe	74
6. Zasady obowiązku ubezpieczenia społecznego według rozporządzenia Rady (EWG) nr 883/2004	75
Rozdział V. PRZEDMIOT OCHRONY UBEZPIECZENIOWEJ	78
1. Zdarzenia losowe biotyczne	78
2. Pojęcie zdarzenia (ryzyka) ubezpieczeniowego.	79
3. Prawna klasyfikacja zdarzeń losowych biotycznych	83
Rozdział VI. WARUNKI NABYCIA PRAWA DO ŚWIADCZEŃ	89
1. Istota i rola warunków	89
2. Czas zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego	91
3. Staż ubezpieczeniowy	92
3.1. Pojęcie stażu ubezpieczeniowego	92

3.2. Struktura stażu ubezpieczeniowego	93
3.3. Rodzaje stażu ubezpieczeniowego	95
3.4. Staż do nabycia prawa i staż do wymiaru świadczenia	96
3.5. Przeliczniki stażu ubezpieczeniowego	97
4. Staż ubezpieczeniowy z uwzględnieniem okresów zagranicznych	98

Rozdział VII. WYMIAR ŚWIADCZEŃ Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO 101

1. Założenia ogólne	101
2. Wymiar rent i emerytur w systemie zdefiniowanego świadczenia	105
2.1. Formuła wymiaru świadczeń	105
2.2. Kwota stała świadczenia	106
2.3. Kwota indywidualna świadczenia	107
2.3.1. Zależność od stażu ubezpieczeniowego	107
2.3.2. Zależność od podstawy wymiaru	108
2.4. Zmiana wysokości świadczenia	110
2.4.1. Ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia	110
2.4.2. Doliczanie nieuwzględnionych okresów składkowych i nieskładkowych	113
2.4.3. Zwiększenie świadczenia z tytułu aktywności zawodowej po przejściu na emeryturę lub rentę	114
3. Wymiar emerytury w systemie zdefiniowanej składki	115
3.1. Formuła wymiaru emerytury	115
3.2. Podstawa obliczenia	116
3.2.1. Suma składek	116
3.2.2. Kapitał początkowy	116
3.2.3. Średnie dalsze trwanie życia (n)	118
3.3. Wzrost emerytury z tytułu dalszego zatrudnienia	121
4. Wymiar emerytury w systemie „mieszanym”	122
5. Wymiar emerytur kapitałowych	123
6. Wymiar emerytury pomostowej	123
7. Dodatki do rent i emerytur	124

Rozdział VIII. WALORYZACJA ŚWIADCZEŃ 127

1. Rola waloryzacji	127
2. Metody waloryzacji	128

Rozdział IX. REALIZACJA PRAWA DO ŚWIADCZEŃ Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO. 133

1. Ogólne zasady wypłaty świadczeń	133
2. Wstrzymanie wypłaty świadczenia	137
2.1. Ustanie prawa do świadczeń	138
2.2. Nieprzedłożenie dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczenia	139
2.3. Niepoddanie się badaniom lekarskim	139

2.4. Nieistnienie prawa	140
2.5. Niemożność doręczenia świadczenia	140
3. Zawieszenie prawa do świadczeń	141
3.1. Konstrukcja zawieszenia prawa do świadczeń	141
3.2. Realizacja zawieszenia prawa do emerytury	143
3.2.1. Zawieszenie prawa z mocy ustawy	143
3.2.2. Zawieszenie prawa na wniosek	144
4. Potrącenia i egzekucja ze świadczeń ubezpieczeniowych	145
5. Przedawnienie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego	146
6. Zbieg prawa do świadczeń	148
6.1. Zbieg prawa do świadczeń ubezpieczeniowych	148
6.2. Zbieg prawa do świadczeń z ubezpieczenia z prawem do świadczeń z zaopatrzenia społecznego	149
Rozdział X. ŚWIADCZENIE NIENALEŻNE	151
1. Konstrukcja pojęcia świadczenia nienależnego	151
2. Zakres obowiązku zwrotu świadczenia nienależnie pobranego.	153
3. Świadczenie nienależnie pobrane przez osobę inną niż emeryt lub rencista	155
Rozdział XI. POZBAWIENIE PRAWA DO ŚWIADCZEŃ Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO.	158
1. Wina ubezpieczonego a zajście zdarzenia losowego	158
2. Rola sankcji pozbawienia prawa	160
3. Charakter sankcji pozbawienia prawa	161
4. Zakres utraty prawa do świadczeń	162
Rozdział XII. DOCHODZENIE ŚWIADCZEŃ Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO PRZED SĄDEM	165
Część druga	
UBEZPIECZENIE EMERYTALNE	
Rozdział XIII. ZAŁOŻENIA ZREFORMOWANEGO SYSTEMU EMERYTALNEGO . .	175
1. Filarowa konstrukcja	175
2. Zasady wprowadzenia filarowego systemu	179
3. Prawo do emerytury w nowym systemie	179
Rozdział XIV. OTWARTY FUNDUSZ EMERYTALNY (DRUGI FILAR).	183
1. Status prawny i zasady działania otwartego funduszu emerytalnego	183
2. Tworzenie i likwidacja otwartego funduszu emerytalnego	184
2.1. Utworzenie funduszu.	184
2.2. Likwidacja funduszu	185

3. Podmioty obsługujące otwarty fundusz emerytalny	186
3.1. Powszechne towarzystwo emerytalne	186
3.2. Depozytariusz	187
3.3. Agent transferowy.	188
3.4. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	188
Rozdział XV. CZŁONKOSTWO W OTWARTYM FUNDUSZU EMERYTALNYM . . .	189
1. Zakres podmiotowy członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym	189
1.1. Kryterium daty urodzenia	189
1.2. Posiadanie tytułu do ubezpieczenia	190
2. Uzyskanie członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym	191
2.1. Umowa o członkostwo	191
2.2. Losowanie	192
2.3. Otwarcie rachunku	193
3. Zmiana funduszu	194
3.1. Zmiana funduszu z woli członka	194
3.2. Zmiana funduszu z przyczyn organizacyjnych	195
4. Obowiązki wynikające z członkostwa	195
5. Ustanie stosunku członkostwa.	196
5.1. Przeniesienie zgromadzonych środków do podmiotu dokonującego wypłaty emerytury dożywotniej.	197
5.2. Śmierć członka otwartego funduszu emerytalnego.	197
Rozdział XVI. RYZYKO EMERYTALNE	199
1. Kształtowanie się ochrony ryzyka emerytalnego	199
2. Konstrukcja ryzyka emerytalnego w Polsce	200
3. Treść ryzyka emerytalnego.	201
4. Rodzaje wieku emerytalnego	203
4.1. Przesłanki ustalania wieku emerytalnego	204
4.2. Kryteria różnicowania wieku emerytalnego	206
Rozdział XVII. RODZAJE EMERYTUR W POLSKIM SYSTEMIE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	210
1. Ogólna charakterystyka	210
2. Emerytura w podstawowym wieku emerytalnym.	212
3. Emerytura w niższym wieku emerytalnym	213
4. Emerytura górnicza.	215
5. Emerytura kolejowa	218
6. Emerytura bez względu na wiek	219
7. Emerytura wcześniejsza	221
7.1. Konstrukcja prawa do wcześniejszej emerytury.	221
7.2. Prawo do wcześniejszej emerytury przed 1 stycznia 1999 r..	223
7.3. Prawo do wcześniejszej emerytury od 1 stycznia 1999 r.	225

8. Emerytura niepełna	227
9. Emerytura kapitałowa	229
10. Emerytura pomostowa	231

Część trzecia

UBEZPIECZENIE RENTOWE

Rozdział XVIII. ZAKRES DZIAŁANIA UBEZPIECZENIA RENTOWEGO	237
1. Przedmiot ochrony	237
2. Ochrona w razie wypadku w drodze do pracy lub z pracy	239
2.1. Kształtowanie się ochrony ubezpieczeniowej drogi do pracy lub z pracy	239
2.2. Pojęcie wypadku w drodze do pracy lub z pracy	240
2.2.1. Definicja wypadku w drodze do pracy lub z pracy	240
2.2.2. „Dom” jako drugi biegun drogi do pracy lub z pracy	243
2.2.3. Droga do pracy lub z pracy w znaczeniu prawnym (droga chroniona)	244
2.2.4. Przerwy w odbywaniu drogi do pracy lub z pracy	246
2.2.5. Wypadek w drodze w czasie przerwy w pracy	248
Rozdział XIX. RYZYKO W UBEZPIECZENIU RENTOWYM	252
1. Ryzyko niezdolności do pracy	252
1.1. Nazwa ryzyka	252
1.2. Konstrukcja ryzyka niezdolności do pracy	253
1.3. Definiowana treść ryzyka niezdolności do pracy	257
1.4. Tryb stwierdzania zajścia ryzyka	263
2. Niezdolność do samodzielnej egzystencji	267
3. Ryzyko utraty żywiciela	268
3.1. Założenia konstrukcyjne ryzyka	268
3.2. Ustawowa treść ryzyka	269
Rozdział XX. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZENIA RENTOWEGO	272
1. Renta z tytułu niezdolności do pracy	272
1.1. Rodzaje rent	272
1.2. Warunki nabycia prawa do renty	273
1.2.1. Czas zajścia niezdolności do pracy	274
1.2.2. Warunek stażu ubezpieczeniowego	274
1.2.3. Warunek „gęstości” ubezpieczenia	275
1.3. Wymiar renty z tytułu niezdolności do pracy	276
1.3.1. Formuła wymiaru	276
1.3.2. Wymiar renty w razie ponownej niezdolności	277
1.4. Zamiana renty na emeryturę	277
1.5. Zbieg prawa do renty z zarobkiem	279
2. Renta szkoleniowa	280
3. Renta rodzinna	282

3.1. Wtórny charakter prawa do renty rodzinnej	282
3.2. Warunki nabycia prawa do renty rodzinnej	283
3.3. Wymiar renty rodzinnej	283
4. Zasiłek pogrzebowy.	286

Rozdział XXI. RENTY PRYZNAWANE W SZCZEGÓLNYM TRYBIE 288

1. Świadczenia w drodze wyjątku	288
2. Emerytura lub renta na specjalnych warunkach	291

Część czwarta UBEZPIECZENIE CHOROBOWE

Rozdział XXII. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA UBEZPIECZENIA CHOROBOWEGO 295

Rozdział XXIII. RYZYKO W UBEZPIECZENIU CHOROBOWYM 301

1. Niezdolność do pracy z powodu choroby.	301
1.1. Choroba w znaczeniu biologicznym	301
1.2. Choroba w znaczeniu prawnym.	302
1.3. Treść ryzyka niezdolności do pracy z powodu choroby.	303
1.4. Stwierdzanie zajścia ryzyka niezdolności do pracy z powodu choroby.	304
2. Sytuacje zrównane z niezdolnością do pracy z powodu choroby	305
3. Zmniejszona sprawność do pracy	307
4. Przerwa w pracy w związku z urodzeniem dziecka (urlop macierzyński)	307
5. Konieczność opieki nad dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny.	309

Rozdział XXIV. WARUNKI NABYCIA PRAWA I WYMIAR ŚWIADCZEŃ. 311

1. Warunki nabycia prawa do zasiłku chorobowego.	311
1.1. Zajście niezdolności do pracy w czasie trwania ubezpieczenia	311
1.2. Okres wyczekiwania	312
1.3. Brak prawa do wynagrodzenia lub innego świadczenia	313
2. Wymiar świadczeń chorobowych	313
2.1. Kryteria ustalania wysokości świadczeń chorobowych.	313
2.2. Zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego	314

Rozdział XXV. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZENIA CHOROBOWEGO 318

1. Zasiłek chorobowy	318
1.1. Wynagrodzenie chorobowe	319
1.2. Wynagrodzenie gwarancyjne	321
2. Świadczenie rehabilitacyjne	322
3. Zasiłek wyrównawczy	323
4. Zasiłek macierzyński	324
5. Zasiłek opiekuńczy	326

Rozdział XXVI. OKRES POBIERANIA ZASIŁKU CHOROBOWEGO	328
1. Rola okresu zasiłkowego	328
2. Długość okresu zasiłkowego	329
3. Struktura okresu zasiłkowego	330
4. Zasady liczenia okresu zasiłkowego	332
 Rozdział XXVII. POZBAWIENIE PRAWA DO ZASIŁKU CHOROBOWEGO	 335
1. Utrata a wyłączenie prawa do zasiłku chorobowego	335
2. Okoliczności pozbawiające prawa do zasiłku chorobowego	338
2.1. Spowodowanie niezdolności do pracy w wyniku umyślnego przestępstwa lub wykroczenia	338
2.2. Spowodowanie niezdolności do pracy nadużyciem alkoholu	339
2.3. Wykonywanie pracy zarobkowej w czasie zwolnienia	341
2.4. Wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z celem	344
2.5. Sfałszowanie zaświadczenia lekarskiego	345
2.6. Niepodjęcie pracy zaproponowanej nosicielowi choroby zakaźnej	345
 Rozdział XXVIII. PRAWO DO ZASIŁKU CHOROBOWEGO PO USTANIU UBEZPIECZENIA CHOROBOWEGO	 346
1. Kontynuacja niezdolności do pracy po ustaniu ubezpieczenia	346
2. Powstanie niezdolności do pracy po ustaniu ubezpieczenia	347
 Rozdział XXIX. REALIZACJA PRAWA DO ZASIŁKU CHOROBOWEGO	 349
1. Ujawnienie a doręczenie zaświadczenia lekarskiego	349
2. Termin doręczenia zaświadczenia lekarskiego	351
3. Postępowanie w sprawie wypłaty zasiłków	351
4. Wstrzymanie wypłaty zasiłku chorobowego	352
5. Nienależna wypłata zasiłku chorobowego	353
6. Przedawnienie roszczenia o zasiłek	354

Część piąta

UBEZPIECZENIE WYPADKOWE

Rozdział XXX. ZAŁOŻENIA KONSTRUKCYJNE UBEZPIECZENIA WYPADKOWEGO	359
1. Kształtowanie się ubezpieczenia od wypadków przy pracy w Polsce	359
2. Pojęcia prawne ubezpieczenia wypadkowego	363
3. Zakres ubezpieczenia wypadkowego	366
4. Składka na ubezpieczenie wypadkowe	367

Rozdział XXXI. WYPADEK PRZY PRACY JAKO POJĘCIE PRAWNE	370
1. Miejsce pojęcia „wypadek przy pracy” w katalogu pojęć prawnych.	370
2. Przedmiot definicji wypadku przy pracy	372
3. Powiązania między elementami definicji.	375
Rozdział XXXII. ELEMENTY POJĘCIA WYPADKU PRZY PRACY	377
1. Nagłe zdarzenie	377
2. Przyczyna zewnętrzna	378
2.1. Zewnętrzność przyczyny urazu lub śmierci a zewnętrzność przyczyny zdarzenia	378
2.2. Pojmowanie przyczyny zewnętrznej w orzecznictwie Sądu Najwyższego	380
3. Związek z pracą	382
3.1. Charakter związku z pracą	382
3.2. Wykonywanie pracy	385
3.3. Wyłączenie (zerwanie) związku z pracą	388
3.3.1. Przerwy w świadczeniu pracy	388
3.3.2. Stan nietrzeźwości a zerwanie związku z pracą	389
4. Skutek w postaci urazu lub śmierci	390
5. Stwierdzenie zajścia wypadku przy pracy	391
5.1. Ustalanie okoliczności i przyczyn zajścia wypadku przy pracy	391
5.2. Ustalanie zajścia wypadku przy wykonywaniu innej ubezpieczonej czynności .	393
Rozdział XXXIII. INNE KWALIFIKACJE PRAWNE SZKÓD NA OSOBIE DOZNANYCH W ZWIĄZKU Z PRACĄ	394
1. Choroba zawodowa	394
1.1. Choroba zawodowa jako pojęcie prawne.	394
1.2. Wykaz chorób zawodowych	396
1.3. Ustalanie zajścia choroby zawodowej	397
2. Wypadek zrównany z wypadkiem przy pracy	400
Rozdział XXXIV. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZENIA WYPADKOWEGO	402
1. Zasady udzielania świadczeń wypadkowych	402
2. Okoliczności wyłączające prawo do świadczeń	405
2.1. Wina umyślna lub rażące niedbalstwo poszkodowanego	405
2.2. Stan nietrzeźwości lub odurzenia poszkodowanego	408
3. Zakres świadczeń	409
4. Świadczenia z tytułu skutków wypadku przy pracy w zakresie zdolności do zarobkowania	410
4.1. Zasiłek chorobowy	410
4.2. Świadczenie rehabilitacyjne	411
4.3. Zasiłek wyrównawczy	412
4.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy	412
4.5. Renta szkoleniowa	415
4.6. Renta rodzinna	415

4.7. Dodatki do rent wypadkowych	416
5. Świadczenia odszkodowawcze z tytułu doznanego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci	417
5.1. Odszkodowanie należne poszkodowanemu	417
5.2. Odszkodowanie należne rodzinie poszkodowanego	419
6. Świadczenia zdrowotne	421
Rozdział XXXV. REALIZACJA PRAWA DO ŚWIADCZEŃ WYPADKOWYCH	422
1. Tryb przyznawania i wypłacania świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego	422
2. Zbieg prawa do rent wypadkowych z innymi świadczeniami	425
3. Zawieszenie prawa do rent wypadkowych	427
Spis tabel i schematów	429
Skorowidz przedmiotowy	431